

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ

Намулууһун хаһыата 1935 сыл алтынньы 6 күнүгэр чоруттаныт

2001 с.
Атырдыах ыйын
28
күнэ
оптуорунньук
№ 98 (89141)

КӨХТӨӨХТҮК УОННА ТҮМСҮҮЛЭЭХТИК ТУРУНУОХХА

Альберт ДЪЯКОНОВ, улуус баһылыга

Ытыктабыллаах улуунум олохтоохторо!

Улуус баһылыгынан талылбыт уонна XXI үйэҕэ үктэммит коммититтэн сыл анарыттан ордук кэм ааста. Бу ыйдарга мин улуус олобун-дьаһабын кытта ыкса билсэн баран, бу кэмнэргэ туох-ханньык үлэ барарыгар уонна улууспут иннигэр турар сүрүн сорукутары эниги болгомтотуугар анаан таһаарабын. Улуус баһылыга, дьаһалта нэһилиэнньэни кытта быстыспат си-бээстээҕэ араас көрүгүннэринэн (депутаттар ионгүө, хаһыатынан, телевидениенэн, дьону кытта көрсүһүүлэринэн) өрүү баар буолуохтаабын тоһоҕолоон урут да этэн турабын.

Быйыл хайа да өттүнэн социальнай-экономическай да, политическай да өттүнэн республикаҕа эрирдээх-мускуурдаах, уустук өрүттэрдээх сыл. Ити, бастатан туран, уу халаана Ленскэй куораты улаханньык алдыаһыттын боппуруостарыгар Рос-сийскай Федерация Президентэ уонна Правительствота быһаччы кыттан, чөлүгөр түһэри үлэтин сүрүннээһиннэрэ уонна хонтуролга ылыылары.

Иккиннинэн, Ил Түмэнгэ Конституция боппуруостарыгар кризис үөскээһинэ.

Үсүнүнэн, буолаары турар Президент быыбара.

Оттон биһиги улууспут иннигэр туох-ханньык сорукутар туралларый уонна туох үлэ-хамнас ытылларый.

Бастатан туран, халаан уутун алдыаһытын чөлүгөр түһэригэр үлэлэр тустарынан. Сааскы өттүгэр улахан уу кэлэр чинчигэ суох олонор, Ленскэй куорат аллара өттүнэн, Батамай арытыына, харчы үөскөөн, хас да күн туран, ону Өлүөнэ өрүсүт үһүэ өттүтүн эбиллэн кэлбит уу ситэн, улаханньык халааннаан, республикаҕа улахан

хоромньуну таһаарда. Бары билэрбит курдук, ордук Ленскэй куорат улаханньык оҕустарда. Мин Ленскэйгэ Президени кытта уонна Ленскэй куораты чөлүгөр түһэри боппуруостарыгар үстэ бара сырыттым. Кырдык даһаны айылҕабыт алдыаһылаах көстүүтэ, дьонго-сэргэҕэ, куорат экономикатыгар охсууга улахан. Дьон күн бүгүнүгэр дылы балааккаларга олоролор. Росийскай Федерация Президентэ В. В. Путин Ленскэй куораты чөлүгөр түһэри хонтуролун тус бэйэтигэр ылан, быйыл күһүн кэлэрин биллэрэн турар. Онон бу куораты чөлүгөр түһэри — республика чизһэ, биһиги бэйэбит кыахпытын Росийскай Федерация иннигэр дакаастыыр түгэммит. Биһизхэ, намнарга, бэриллибит соруудах — 30 чааһынай дьиз көндөйүн Ленскэй куорат олохтоохторугар тутан биэри. Үлэ от ыйын 20 күнүттэн саҕаланан, билгин онун булан ээр. Туттар матырыйаал ылыллан, 42 киһилээх, техникалаах, сөптөөх-сөбүргэллээх биригээдэ тийиэн, үлэли сылдьар. Бүгүнгү туругун уолаттарбыт куһаҕана суох үлэлиллэр. Соруудагы толоруохпут диэн эрэнэбин.

Аны бэйэбит улууспут иннигэр чөлүгөр түһэри үлэлэри ытыты туһунан. Манна бөлиэтиэм этэ — боппуруос анардас чөлүгөр түһэри эрэ туһунан буолбакка, кизнигир турар диэн. Биһиги улуус ууга быйыл эрэ барар буолбатахпыт уонна аһаҕастык эттэххэ, атын сыллартан уһулучу улахан хоромньу таһыста дири кыахпыт суох. Биллэрин курдук, республикабыт Президентэ М. Е. Николаев Росийскай Федерация Президентин иннигэр уу халааныттан оҕустарбыттарынан анардас Ленскэй куораты эрэ буолбакка, тыа сири ууга ылларбыт нэһилиэк-

тэрин эмиз киллэрэри туруорсан, ситиспитэ. Онон республикаҕа федеральной бюджеттан өтөр-наар бэриллибэтэх үп көрүллүбүтэ. Улуус дьаһалтата нэһилиэктертэн специалисттары түмэн, күннэри-түүннэри үлэлээн, биһиги улууспут элбэҕи ситистэ. Ууга барбыт нэһилиэктер олохтоохторугар көмө быһыытынан 15 мөл. 749 тыһ. солк. уу харчынан бэрилиннэ. Итини таһынан ас-танас быһыытынан 4 мөл. 383 тыһ. солк. суумалаах гуманитарнай көмө кэллэ.

Ити улууспут 2349 киһитигэр араас бэрээдэгинэн түнгүтилиннэ. Аны объекттары өрөмүөннээһингэ эмиз күнүтүүнү аахсыбакка, үлэлээһин түмүгэр, капиталнай тутуу управлениета көмигэр тэриллэн, экономика управлениета, ЖКХ специалистара куоракка кириэн, үрдүктөн олонор, быһаччы аахсан, биһиги соцукулуубыт объекттарыгар 13,78 мөл. солк., ЖКХ объекттарыгар 9,05 мөл. солк., коммунальнай олонор дьиз өрөмүөнүгэр 2 мөл. солк. үп-харчы көрүллэрин ситистибит.

Аны көрүллүбүт үп кэлиитин туруорсуу уонна үбү сөптөөхтүк туһаны — бири улахан боппуруос Биллэн турар, федеральной үп чопчу сыалга ананан кэлэр. Ол да буоллар үбү таба туһаны, уу халааныгар оҕустарбыт нэһилиэктер экономикаларын, социальнай эйгэлэрин чөлүгөр түһэригэр инники өттүн толкуйдаан ытытыны биһиги бэйэбит эппиэтинэспитигэр ылаах кэриннээхпит. Бу боппуруостарга ээл-дээл сыһыаннаһы, бытаарыны таһаары өйдөнүөн табыллыбат. Ити иһин кэккэ нэһилиэктер баһылыктара, дьаһалта эппиэттээх үлэһитэрэ сэмэҕэ тардылыннылар. Хас бириди салыааччы, кини хайа да таһымна буоллун, бири өйдүөхтээх — ол нэһилиэнньэ

иннигэр эппиэтинэс. Бастатан туран, нэһилиэнньэ иннигэр эппиэтинэһинэн салыааччы үлэ-тэ сүрүннэниэхтээх. Бу — анардас чөлүгөр түһэри үлэлэригэр эрэ сыһыаннаах буолбатах, норуот хаһаайыстыбатын бары салатын сүрүннээһингэ, салыыга тулхадый-бат быраабыла. Манна даһатан эттэххэ, үлэ-хамнаска бэрээдэги, дысипилиннэни күүһүрдүүгэ республика Президентин Бйааҕа, Правительство уураахтара таһыстылар. Быйыл улууспут иннигэр Правительство туруорбут уонна бэйэбит ылыммыт сорукутарбыт кырата суохтар. Тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар улуус буоларбыт быһыытынан бу салааҕа элбэх былааннаах олобут. Хомойуох иһин, соро-вор айылҕа кыайтарбат түгэннэри үөскөтөр. Өтөр-наар кэлбэтэх кураан туран, тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар, ордук үүнэ-эйи бородууксуйатыгар улахан охсууну онордо. Саамай улахан хоромньуну бурдугу үүннэрээччилэр көрүстүлэр. Ол курдук, 2751,5 га бурдук ыһылыбыт буоллаһына, бүгүнгү күнүнэн 2338 га баһына туһаттан тахсыбытын туһунан акт оҕоһулунна. Ити курдук кураан хортуппуйу, хаппыстаны уо. д. а. үүнээһини ыһылылартан бородууксуйаны ытытыга улахан охсууну онордо.

Күн бүгүн биһиги баһынайдарбыт ити хоромньуларын ким эмэ тутта үмүрүтэн, дьаһалы ылыа диэн, эппэппин буолан баран, тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар бэйэлэриттэн тутулуга суох биричиннэн ороскуот фе-

деральной эбэтэр республиканскай бюджеттан толуйулуохтаах диэн ааҕабын. Онон тыа хаһаайыстыбатын Министирисигибэтэ бу боппуруостарынан ыкса дьарыктанарын ирдэһиэхпит. Тыа сири дьонун бири сүрүн харчы киллэрин эр көрүгүннэрин үүтү туттары буолар.

Быйыл бу салааны сүрүннүүлэригэр «Ас-үөл» ГУП (Протопопов М. И.), улуус-ПО (Корнилов А. И.) уонна куорат үүтүн собуотугар сорууда бэриллибитэ. Бүгүнгү туругунан нэһилиэнньэ былырын бу дыл кэмнинээҕэр 1141 тоннанан элбэх, ол эбэтэр 1643 тонна үүтү туттарда эрээри былааны толорууга нэһилиэктер баһылыктара, астыыр-үөллүүр тэрилтэлэр салайааччылары ситэтэ суох үлэлэһэллэр. Өйдүөхпүтүн наада — онорон таһаарыны, о. и. эти, үүтү элбэтииттэн тыа сири ыалын дохуота үрдээһинэ, а. э. тыа сири олобун уйгута тупсууга элбэх тугулуктаабын. Биһиги билигини кэмгэ кыааллары толору туһана сатыахтаахпыт.

Дьаһалта улууска онорон таһаары хайдах туруктааҕар нэһилиэнньэ, дьон иннигэр эппиэти сүгэр. Производство сөптөөхтүк уонна көдүүстээхтик үлэлиригэр туһаннаах усулуобуйаны хаачыыр эбээһинэстээх. Бу хал-баннаабат позиция. Билигин уустук усулуобуйа госу-дарственной уонна хаһаайыстыбаны салыааччылар көбүлөөн, дьаһаллаахтык ылсан үлэлиллэрэ, боппуруостары кизнигир көрөн ылсаллара наада.

(Бүтүүтүн 2 стр. көр)

ЫҤАН-ТОҔОН ОЛОРОРБУТ ТАБЫАЛЫБАТ

Кыстыкка бэлэмнэни

Кыстыкка бэлэмнэни

Атырдыах ыйын 15 күнүгэр улууска СР правительствотын председателин солбуйааччыта Е. С. Васильева ЖКХ министрствотын специалистарын кытта тахса сырытта. 1 Хомустаах, Модут нэһилиэктеригэр сылдьан котельнайдар туруктарын билсипиттэр. Улуус дьаһалтатыгар буолбут мунньахха нэһилиэктер баһылыктара, МУНУ ЖКХ салайааччылары ынгырыллан котельнайдары өрөмүөннээһин, от-тук сезонугар бэлэмнэни туру-гун билсиннэрдилэр.

Бастаан улуустаагы үп-казначейскай управление начальнига П. И. Аргунова информацийын иһитилэр. Улуус коммунальнай хаһаайыстыбатыгар 6,5 мөл. солк. ПТМ-а анаан бэриллибит, 470 тыһ. солк. өрөмүөнгө, 400 тыһ. солк. үлэһиттэр хамнастарыгар тырыллыбыт. Үп үкэ түнэтиллэн билигин 60 тыһ. солк. эрэ туттулла илик.

МУНУ ЖКХ кылаабынай инженерэ Н. А. Самсонов улуус үрдүнэн 119 котельнай баарыттан 85-һэ бэлэмнэр диэтэ. Калбит харчыны нэһилиэктер ылбыттар, арай Фрунзе баччаанга дылы биллэ илик. Аппааныга киинтэн оттуллар олонор дьизэлэри автономнай оттулуууга көһөрүү үлэ-тэбар. Намнаагы тубдиспансерга докумуона, үбүлээһинэ суох газ киллэрэ сылдьаллар.

Улуус кылаабынай бырааһа В. В. Макаров баһыһалар котельнайдарга үкэ ЖКХ-лар баланста-

рыгар бааллар, доруобуйа харыстабылын управлениета Үөдэй уонна 1 Хомустаах баһыһаларын көрөр, тубдиспансер тымыны буолан ыарыһахтары сытырар уустук, онон газка хайаан да көһөрдөххө табыллар диэтэ.

Үөрэх управлениетын начальнигын солбуйааччыта Н. Г. Дьячковская Көбөкөн, Граф биэрэгин оскуолаларыгар өрөмүөн үлэтэ үөрэх саҕалананытыгар бүтүөхтээх, Хамаҕатта котельнайдар ким балансыгар бааллар биллибэт, онон куруутун хойугаан оттулларалар, Бөтүг оскуолатын котеллара мөлтөх буолан наар тонолор диэтэ.

Нам с. баһылыга Д. П. Корякин 10 оҕо саадын өрөмүөнүн туһунан кэпсээтэ. 3 оҕо саадын (4,5,9) автономнай оттулуууга көһөрүүтэ бүппүт. 2 кварталнай котельнай кириитэ уустуктаах. Тубдиспансер котельнайын ту-туутугар эрдэтэн сүбэлэһии быһыытынан доруобуйа харыстабылын управлениета үлэһиттэр хамнастарыгар 150 тыһ. солк. биэрэр, онтон матырыйаалын уонна үлэтин МУНУ ЖКХ хаачыһахтаах. Смета уопсай суммата 290 тыһ. солк. тэннэһэр.

1 Хомустаахха киин котельнай тутуллан бүппүт, ол эрээри докумуоннара 1998, 1999 сс. баһаарга умайбыттар, онон баланска кирибэккэ сылдьар. Кулууп котельнайын охоторо эргэрбит, икки оҕо алдыамыт.

Модут нэһилиэгэр оскуола уонна детсад котельнайдарын өрөмүөн уустуктардаах. Детсад теплотрассатын уларыталлар.

Көбөкөн 3 котельнайыгар билигин 55 т чох саппаас баар, 1 ыйга кыһынгы суол арыллыар дылы тийиэхтээх. Уу суолунан өссө 200 т чогу аҕаһаахха наада.

2 Хомустаахха 6 котельнай баарыттан икитэ саас ууга баран чөлүгөр түһэригэр федеральной харчы көрүллүбүт. Саҥа котел оскуолаҕа таныллар, интернакка туруоруллубут. Киин котельнай өрөмүөнүгэр МУНУ ЖКХ турбалары биэрбит. Билигин 50 т чох саппаастаахтар, өссө 500-600 т наада.

Арбынҕа 4 котельнайтан (гараж, кулууп, оскуола, детсад) 3-һэ үлэлииргэ бэлэм. Тохсуньуга тийэ оттор чох баар, ол эрээри хаачыстыбата бистар куһаҕан.

Хатын Арыыга 9 котельнайтан 4-дэ гааһынан оттуллар. Ос-

куола модульнай котельнайа оттулларга бэлэм, «автоматиката» алдыан быһа холбонуллубут, ону куоракка эрэ өрөмүөннэти-эххэ син. 4-с кварталнай котельнай гааска кыайан көһөрүллүбэт, оно холбоммут дьизэлэргэ автономнай оттулууу киллэриллэр, уопсай дьизэлэргэ холбоон бири гаас оҕон туруоруохха сөп. Кыһыл Дэриэбинэ кулуубугар саҥа котельнай ту-туллар, бырайыага куоракка оҕоһулуохтаах. Затон оскуола-тыгар үөрэх саҕалананыта өрөмүөн бүтүөҕө.

Үөдэйгэ 8 саҥа котел кэлбитин 16 киһи туруора сылдьаллар, үкэ туттааччылар, үлэһит тийибэт. Носос тэрилэ, движкалар суохтар. Таас кварталнай котельнай фундаменна оҕоһу-лубут, атытар мас көндөйдөрө тутуллубут, муосталарын бето-нунан бурыйбүттэр.

МУНУ ЖКХ салайааччыта А. Г. Кобяков этиитигэр чох хаачыстыбата мөлтөх буолан былаан-наммыты таһынан уматыллар диэн уонна документацияны дьаһайар БТИ-ни (бюро технической инвентаризации) кини салайар тэрилтэтигэр улуустаагы эконо-

мика управлениетыгар биэрэр оруннаабын бэлиэтээтэ.

Түмүккэ А. Н. Дьяконов кыстыкка бэлэмнэни муос устар-тан биллэриллибитэ, анал кол-легияҕа үлэ хаамыыта быһаарылыбыта, котельнайдар үгэс курдук ЖКХ-ға бэриллибиттэ-рэ диэтэ уонна соруудахтары то-һоҕолоон эттэ. Ол курдук гаас тардыллыбыт нэһилиэктеригэр котельнайдары чохтон гааска көһөрөрү инвестиционнай бюд-жетка киллэрэн хааччыарга, үөрэх тэрилтэлэрин атырдыах ыйын 25 күнүгэр дылы бэлэм онорорго этилиннэ. Улуус баһы-лыга дьиз-уот уонна коммуналь-най хаһаайыстыба министер-ствотын үлэһиттэриттэн чох ха-ачыстыбатын боппуруоһун көрөллөрүгөр көрдөстө.

Е. С. Васильева инники туһу-нан куруутун өйдүү сылдьалла-рыгар, докумуоннары эрдэттэн бэлэмниир наадатын өссө төгүл өйдөттө. 1 Хомустаах киин ко-тельнайа тутуллан бүппүт эрээ-ри ханна да баланска кирибэккэ сылдьар, онон докумуоннары чөлүгөр түһэрэллэригэр көмөлөһүөххэ наадатын, Модут оскуолатын котельнайын таһы-гар тэриллэрэ ыһылла сыталла-ра диксиннэрэрин бэлиэтээн, Россияттан трансферт харчы көрдүү сылдьан ыһан-тоҕон оло-рор табыллыбат диэн прави-тельство председателин солбуй-ааччыта мунньагы түмүктээтэ.

Л. НОВОРОДОВА

КӨХТӨӨХТҮК УОННА ТҮМСҮҮЛЭЭХТИК ТУРУНУОХХА

Альберт ДЪЯКОНОВ, улуус баһылыга

(Иннин 1 стр. көр)

Салгыы тыа сириг боппуруостарыгар тохтуур буоллааха, быйыл куһаҥан үчүгүйдээх диэбит курдук, оттуурга күн-дьыл туран биэрдэ. Кыстык биир ыарахан боппуруоһа — сүөһү кыстыгыр аһылыгынан хааччыллыгыта. Билинни туругунан куһаҥана суох оттоон иһэбит. Улуус үрдүнэн 25558 тонна оттонубут, былаан 73,6 бырыһыана баар. Ситиһиллбитинэн дуоһуймуоха, эбии оттуоха, эһийл кайдах дьыл буолуо биллибэт. Уонна табаарынай бордуюксийаны элбэтэр туһугар дьулуһуоха. Быйыл ынах сүөһүбүт ахсаана эбиллэн, 19 тыһ. төбөҕө тийдэ. Сылгыбыт ахсаана 8666 төбө. Билинни улуус үрдүнэн 7669 сибиинньэ, 28815 куурусса баар. Өссө элбэтиэхпитин, дэлэтиэхпитин наада. Булбутун, балыкпытын бэрээдэктээн, дьон туһанаргына дьаһаныахтаахпыт. Бу боппуруостарга салайааччылар өттүлэриттэн уота-күөһэ суох үлэлэһин таһаарыллыа суохтаах. Быйыл хас биридии нэһилиэк баһылыгы үлэтэ нэһилиэнньэтин иннигэр отчуотугар бары өттүнэн ааналыстанан ырытыллыа. Нэһилиэктер бэйэлэрин күүстэринэн-кыахтарынан олохторун таһымын хайдах үрдэтэллэрин, тупсаралларын ситиһии ырытан, чопчу сороктары туруоруноохтаахтар.

Баччаанга дылы «үөһэттэн» тугу этэллэрин кэтэһэн олоруу ныматынан салаллар буоллаахпытна, күттүннээҕи ситиһиэхпит суоҕа. Ким хайдах олоһор киниттэн бэйэтиттэн тутуруктаах. Онон бэйэҕэ эрэниэххэ наада, дьэ кэргэнинэн, нэһилиэнньэтинэн, улууһунан күүскэ ылсан үлэлэтэхпитинэ, олоһу кытта тэҥнэ хаамсыахпыт. Манна даҕатан эттэххэ, биир улахан боппуруос — чөл олох программатын олоххо киллэри. Пийбэ рекламата испэт да киһини иһэрдэр, арыгы арааһа маҕаһы-ынар айы анһыллан турар, түүннэри-күннэри атылланар кэмнэригэр хайдах буолабыт диэн. Киин телевидение Саха сириг арыгыһыттар дойдунуларын курдук көрдөрүтүн бары көрөн турарыт. Боппуруос агардас боуунан кыаттарбат кыахха кириэн турар. Биһиги арыһах ахсааннаах норуотпут бары биригэ ылсыстахпытна эрэ бу балаһыанньаны тупсарыахпыт. Манна элбэх сүбэ, элбэх үлэ ытыллынан наада. Бу боппуруоска баста-

кы хардыылары Түбэ нэһилиэгэ оҕордо. Улуус таһымгар хайдах быһаарарбытын сүбэлэһиэххэ, быһаарыны ылыныахха. Нэһилиэктергэ спорт, физкультура сайдарын пропагандалыахха. Оҕолорбут кыра эрдэхтэриттэн көрү-нары буолбакка, үөрэби-билини, үлэни өрө туталларын курдук усулуобуйаны оҕоро сатыахха. Кэлэр көлүөнэ үрдүк үөрэхтээх, культуураах, олоһу диригиник көрдөбүнэ, кини олох охсуулаах өттүн бэйэтэ ылыныа суоҕа.

Быйыл Нам педагогическай колледжыгар үрдүк үөрэх кыһата аһылына. Улууспут иһигэр үрдүк үөрэби ылар кыахтаныйбыт. Бу колледж үлэтэ үтүө түмүктээгин көрдөрөр. Аны 1 №-дээх Намнааҕы политехническай орто оскуолаҕа лицейскэй кылаас уонна ДЫГИТИ техникум филиала аһылыннылар. Бу оҕолорбут техничеккэй билини ылан, билинни кэмгэ олус наадалаах техничеккэй идэлэргэ туттарсалларыгар олук буолуо.

Биир үтүө сонунунан Президент М. Е. Николаев быһаччы өйбүлүнэн улууспутугар өвө техничеккэй айымньытын Киин аһыы буолар. Үүмүт үөрэх сылыгар айымньы Киинэ номнуо үлэлиэҕэ. Үөрэхтээһингэ болҕомтону ууруу — бу республика, саха дьонун биир сүрүн сорокпут. Аан дойдуга сайдыы олус дохсундук барар. Биһиги сүүһүнэн сылыннан хаалан иһэбит. Онон үөрэхтээһингэ баарбытын-суохпутун барытын уурдахпытна сатаанар. Үөрэби эрэ баһылааммыт олоһу кытта тэҥнэ хаамсыахпыт. Дьаһалта бу дьыалаҕа улахан болҕомтону ууруу. Быйылгы сыл агардаагы былааны таһынан оҕоһуллубут улуус дохуотун ыччаты үрдүк үөрэхтээһингэ анаан, улуус Мунһааҕы депутаттарынан бигэргэтэрдитбит. Инники кэскилбитин диригиник хорутан дьаһаныы — бу биһиги уопсай дьыалабыт. Билинни туругунан биһиги улууспуттан 132 оҕо үрдүк уонна орто анал үөрэххэ кирирдэ, 24 оҕо киин үрдүк үөрэх заведениеларыгар. Бу биһиги инники кэскилбит, сарсын кэлэн олохпутун сүрүннүүр дьоннорбут.

«2000 үтүө дьыала» республикатаагы хамсааһын быйыл «Сахам сирэ XXI үйгэ» дьин девинэн салҕанар. Улуус үрдүнэн нэһилиэктертэн кирибит 95 дьы-

аланы түмэн ылынабыт дьин республикатаагы үтүө дьыалалар дирекцияларыгар киллэрэн турарыт. Ити иһигэр хас даҕаны улахан объектары, холобур, Түбэ, Бөтүнгэ, Модукка, Граф Биэрэгэр, Аппааныга, Нам селотугар спортивнай саалалары тутууну саралыахтаахпыт, кыаллар өттүлэрин быйыл бүтэриэхтээхпит. Бу үлэлэргэ эмиэ ханна салайааччы дууһатын ууран үлэлиир сиригэр үлэ хоннохтоохтук барар. Холобур, Түбэ нэһилиэгэ төһө да ыраах олордор, суолаиһэ мөлтөбүн иһин «матырыйаал суох», «харчы суох» диэбэккэ, нэһилиэтин дьонун түмэн, көбүлээн, үлэни хамсаан, быйыл саҥа спортивнай саалатын бүтэриэҕэ. Модут нэһилиэгэ эмиэ быйыл дьонун түмэн үлэлэтэн, мас бөһөнү көрдөн, туттар матырыйаалын бэлэмнээн, кимизэх да сэрлээннэмэккэ, тутуутун боппуруоһугар күүскэ турунна. Ити курдук дьону түмүккэ, көбүлэтэххэ, хайа да нэһилиэк олохтоохтору уопсай дьыалаҕа үлэлииртэн тоҕо акаастаныахтаарай. Үтүө дьыалалар хамсааһыннарын тэрийии — бу республикаҕа саҥа кэмгэ биир саамый тоҕоостоох көбүлээһин. Билинни олохпут тутула тосту уларыбыт кэмигэр, бу кизг, дириг өйдөбүллээх хамсааһын хайа да өттүнэн хас биридии киһинэн өйөнүөх кэригнээх. Хамсааһыны ис хоһоонун өссө байытан, кэнэтэн, салгыы сайыннаран, олоххо эрүү баар буоларгына киллэрэрдий толкуйдаан дьаһаныахтаахпыт. «Үп суох буолан үтүө дьыала хамсааба» диер буолаахпытна, итэҕэс буолуо. Уопсай дьыалаҕа кыттыһан, турунунан үлэлээһин былыр да баара, кэлэр да өттүгэр баар буолуо. Быйыл тутуу ытыахпыт дьин бэлэмнээн, нэһилиэктер баһылыктарыгар мас көртөрөллөрүгөр сорууда түһэн турар. Дьыалабыай тутууга туттар маһы дьин. Онон анаан ГСМ бөһөтүн көрөн турарыт: 15 тонна бензин, 74 тонна дизельнэй отук. Отчуот быһыытынан 2760 кубометир мас кэрдиллэн, нэһилиэктергэ сытар. Онон үтүө дьыала тутуугар мастан матырыйаал баарынан аабынабыт. Миэстэтигэр кыаллыбат суоллар баар буоллактарына, улуус дьаһалтатыгар быһаарыахпыт, тоух кыалларын булуохпут. Онон бу дьыалаҕа күнү-дьылы таах ыппакка, күүскэ турунуохха.

Кылгас сайыммыт бүтэн

эрэр. Аны кыстыкпыт боппуруоһа турар. Кыстыгы тэрээһиннээхтик тэрийэн ытыгыта былаас бары органнара, нэһилиэнньэ бүтүүнэ ылсан үлэлэһтээхпит. Хас биридии объекка болҕомтону ууруоһа, бу салааҕа эпизиттээх уонна үлэлиир дьонно ирдэбил улахан. Коммунальнай хаһаайыстыба сүрүн суолталаах буоларынан инникитин бу салааны бэлэмнээх кадрдарынан бөһөргөтүү үлэтэ утумнаахтык ытыллыа. Российской Федерация Правительствота коммунальнай эйгэҕэ быйылгыттан саҕалаан, реформаны ытыгыта турунна. Биһиги онуоха бэлэм буолуохтаахпыт. Тоғус ый кыһыннаах дойдуга эмиэ ааспыт сыллар «шоковой терапияларын» курдук, реформаны киллэри атыннык охсон таһаарыан сөп. Маны эпизиттээх салайааччылар, специалистар урут түһэн, билэн, үөрэтэн, инникитин хайдах дьаһаныахтаахпыт эрдэттэн чочуйан, бэлэм буоларбыт ирдэнэр. Хас биридии нэһилиэккэ, тэрилтэлэргэ олоһу дьаһаҕы хааччыы систиэмэтэ харгыһа суох лоп-бааччы үлэлирин ситиһиэхтээхпит. Ханнык баҕарар үлэ кытаанах дыссипилинэ, хонтуруол, ааҕы-суоттааһын баар буоллаҕына, түмүктэрдээх буолар. Онон кэмчилээһин, барытын ааҕан-суоттаан ороскуоттааһын, бэрээдэк кыстык эрэ үлэтигэр буолбакка, үлэҕэ сыһыанна уопсайынан барытыттан ирдэнэр. Итинэн хааччыы Саха сиригэр туллар тутууа проблемабыт. Быйыл газтааһынна биһиги улууспутуга 11 мөл. солк. көрүллүбүт. Ити былырын үлэлэммит да үлэлэр иһин төлөһүүгэ тийбэт. Манан сибээстээн улууска республика газтааһынна тэрилтэлэрин салайааччыларын ыгыран, икки мунһаагы оҕордубут, инники үлэлери былааннаан, кэпсэтиһиллэр бардылар. 11 мөл. 400 солк. эбии көрүллэн, Ил Түмэнинэн бигэргэннэ. Бу эбии көрүллүбүт үбүлээһингэ Партизан нэһилиэтин, Кыһыл Дорьобинэни уонна Граф Биэрэгин, ону кытта Нам селотун газтааһын, 1 Хомустааха дылы магистральнай линияһыни тардыы кириэхтэрэ.

Нам — Хатырык үрдүк баттааһыннаах магистральнай газпровод линияһытин бырайыактааһынна үлэ барар. Кэлэр өттүгэр ити линияһыни саҕалыырга үбү көрдөһөргө үлэлиэхпит.

Нэһилиэнньэ биир кыһалҕата — айан сырыыта. Биир дойдулаахпыт Румянцев Н. И. тэрилтэтэ «КОЛМИ» САО 8 микроавтобустары аҕалан, үлэлэтэн эрэр. Бу дьону таһыны бэрээдэктээһингэ уонна хааччыстыбатын үрдэтигэр хонтуруолланар тэрилтэ буолуоҕа. Аны нэһилиэктертэн уонна улуус киини иһигэр сырыылар хайдах буолуохтаахтарын үөрэтэбит. Өрүс угуор олоһор үс нэһилиэкпит — Арбын, Көбөкөн, Фрунзе кэнники сылларга катердара эргэрэн, айаннарыгар эрэйи көрөллөр. Быйыл саҥа БМК катер ыларга харчытын төлөөн, кэлэрин кэтэһэбит.

Улууска көрдөрөр-иһитиннэрэр техничеккэй базабыт мөлтөбүнэн Дьокуускай программатын нэһилиэктербит кыһаан көрбөттөр. Радио суоһунан нэһилиэнньэҕэ сонуннар кэмизгэр тириллибэттэр. Манан сибээстээн Дьокуускайдаагы телевидение уонна радионан биэри техничеккэй Киинин кытта дуоҕабардаһан, сотору коминэн телевидение уонна радио хабар уонна биэрэр апаратура холбонуоҕа, үбэ төлөннө. Бу үлэлэри балаҕан ыйын устата оҕорон бүтэриэхпит.

Улууспут киинэ — Нам селотун тупсаран оҕорууга төһө да үп көрүллүбэтин үрдүнэн суоллары оҕорууга үлэлэстибит. Манна үтүө санааларынан ылсан туран үлэлэбит «Быйан» АО тэрилтэ салайааччыларыгар махталбытын тириэрдиктин баҕарабын. Аппааны ортотунан барар трасса буорунан-сыһынан бүрүйүн олоһорун кэлэ-бара көрө сылдыабыт. Быйыл Федоров А. С. салайааччылаах Намнааҕы суолу өрөмүөннүүр-тутар ГУП тэрилтэтэ бөһүөлөгү асфальт суолунан бүрүйүөҕэ. Кылгастык бугунгү күнгэ үлэбит-хамнаспыт уонна иннибитигэр турар сороктарбыт туһунан эттэххэ, итинниктэр.

Күһүммүт саҕаланна. Оттоонун да күргүөмэ намыраата. Бу үтүө күннэргэ кыстыкка бэлэмнэнигэ турунуохха. 2000 үтүө дьыалалар үлэлэрин хамсатыахха. Өссө төгүл бэлиэтиэм этэ — быйыл республикаҕа да, улууска да боростуойа суох сыл. Иннибитигэр өссө да элбэх үлэ-хамнас күүтэр, сороктар тураллар. Ону көхтөөх уонна түмсүүлээх буоллаахпытна кыһаахпыт.

Атырдыах ыйын 23 күнүгэр улуус дьаһалтатын коллегиятын уочараттаах мунһааҕар икки улахан боппуруос көрүлүннэ. Үһүс, нэһилиэнньэттэн уонна оҕорон таһаарааччылартан тыа хаһаайыстыбатын бордуюксийатын соҕотуопкалааһын былаан туолуутун туһунан боппуруоһу көрүү көһөрүлүннэ. Биричинэтэ: СР правительствотын председатели тыа хаһаайыстыбатын уонна соҕотуопка боппуруостарыгар солбуйааччыта И. Н. Долинин улууска тахсыбытынан сибээстээн бириэмэ кырыымчыга.

Бастакынан 2001 с. 1 агарын түмүгүнэн улуус социальнай-экономическай сайдыытын концепциятын былаанын 21.02.01 с. уураһын туолуутун туһунан боппуруоска улуус баһылыгынын экономика уонна үпкэ солбуйааччынан анаммыт экономика управлениетын начальнига Т. М. Дьяконова дакылаатын иһитиннэрдэ.

Мониторинг көрдөрүүтүнэн дьиннээх экономика секторыгар тыа хаһаайыстыбатын бордуюксийатын оҕорон таһаарыыга кэккэ салааларга эбилли баар. Ол курдук эт 93,1 т буолан сорууда 135% туолбут. Оттон үтү, куурусса сымытынын оҕорон таһаарыыга уонна атылаһыыга сорууда туралбатах. Дьон туттар табадарын оҕорон таһаарыыга республикаҕа 11 миэстэҕэ, нэһилиэнньэҕэ өгөлөрү оҕорууга 26 миэстэҕэ иһэбит. Билинни туру-

Улуус дьаһалтатын коллегиятыгар

КЫСТЫК ЧУГАҤААТА

гунаан сыаналаан эти промышленнай соҕотуопкалааһын, хортуоппуй, атын оҕоруот аһа, сымыт, бурдук, балык соруудахтара кыччатыллыбыт, килиэби, бурдук аһы оҕорууга үрдэтиллибит. Нэһилиэктер дьаһалтала сыл агардаагы былаан туолуутун туһунан информацияны биэрэ иликтэр.

А. Н. Дьяконов республикаҕа дохуоппутунан 35-с миэстэҕэ сылдыарбытын тохтотор кыахпытын туһаммаппыт дьин уопсай ис хоһоонноох тыл эттэ. Ааттаммыт концепция былааныгар халаанынан сибээстээн элбэх көнөрүүлөр кирибиттэр, ол эрэри тыа хаһаайыстыбатын оҕорон таһаарыытын былааныгар уларытылары өссө киллэриэххэ наада этэ дьин бэлиэтээтэ. Кураан эмиэ оҕуста, онон тыа хаһаайыстыбатын көрдөрүүлэрэ уларыаллар биллэр. Перспективага эмиэ болҕомто ууран улуус баһылыга күөспүтүн-кыахпытын, олоһор сирбит ордуктарын толору туһанан үлэлииргэ ыгырда. УлуусПО, ГУП «Ас-Уөл» үлэлэригэр итэҕэстэр баалларын ыйда.

Н. Н. Ваишев бу боппуруоһу 9 ыйы күүппэккэ улуус активыгар өссө биридэ таһааран көрөр

наадатын тоһоҕолоото. Быйыл улууска кэлбит урукку сыллардааҕар элбэх харчыны туһаҕа таһаарыһытын сатаан отчуоттаабатахпытна улаханник охсуо дьин эттэ.

Иккиннинэн улуус дьаһалтатын 24.04.01 с. ылыллыбыт «2001-2002 сс. ититэр сезонга бэлэмнэни туһунан» уурааҕа туолуутун боппуруоһа көрүлүннэ. Манна нэһилиэктер ЖКХ-ларын объектары уонна үлэһиттэрин МУНУ ЖКХ салайытыгар биэрэр туһунан уруккуттан турбут тыын боппуруос эбии кирирдэ. И. А. Васильев председателлээх аналлаах комиссия тэриллэн объектары бэрэбиэркэлээн, биэри бэрээдэтин, усулуобуйаларын, графигын, балаһыанньатын алтынныга 1 күнүгэр диэри бэлэмниэхтээх.

Улуус ититэр объектарыгар ытыллар бэрэбиэркэ туһунан И. А. Васильев иһитиннэрдэ. Бэрэбиэркэлэммит Бөтүн, Модут, Хатырык нэһилиэктерин баһылыктара отчуоттаатылар. Бэлэмнэрэ мөлтөх. П. Р. Михайлов Бөтүнгэ баар 5 котельнайон иккитэ өрөмүөннэнэр диэтэ. Оскуола котельнайа 7 холбоммут объектары кыайбат буолан былырын начальнай оскуола тонму-

та. Онон саҥа автономнай котел туруоруллара хойутаан быһаарыллыбыт, онон түргэнник тутар биригээдэ кэллэбинэ үлэҕэ киллэриэхтээхтэр. Детсад котельнайа с а н а л ы ы о ҕ о Һ у л л а р, балаҕан ыйын 1 күнүгэр бүтүөхтээх. С. И. Чирков Модут оскуолатын котельнайыны өрөмүөнө ититэр сезон бүтээн кытта саҕаламмыта диэтэ. Ол кэмгэ көтүрүллүбүт теплотрасса билигин да онук сытар. Турбалары бэйэлэрэ булан трассаны оҕорон эрэллэр. Эргэ олох алдыаммыта биллэн көтүрүллүбүт, саҥа олохторо суох. Онон оскуола кэмизгэр ититилибэт кутталлаах. Е. Н. Собакин Хатырык нэһилиэгэр 7 котельнай баарыттан иккитэ Маймаҕага турар, дьон оттоон буттэхтэринэ ыгыран олоһу бэлэмниэхтэрэ диэтэ. Хатырык кварталнай 14 объект холбоммут котельнайыгар теплотрасса турбаларын уларытыахтаатар,

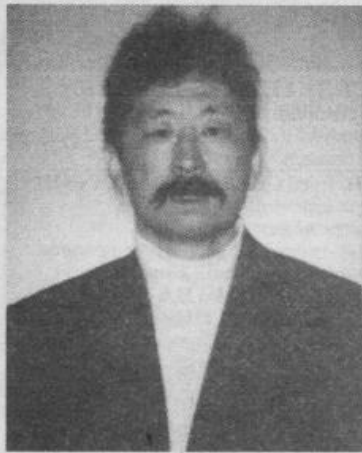
Ититэр система хорук магистралларын турбалара олуһун эргэрдилэр. Быйылы кыһыны билгэлээһин кытаанах. Выстах өрөмүөн оһон-манан чытылыннабына да бытарҕан тыһынылар түстэхтэринэ олоһбут тулуйаллара саарбат...

саҥа насос олоһуохтаахтар. Аммосов музейа, оскуола гараһа тутуллан итигэ холбонолор, оно эбии котел наада.

Нэһилиэк баһылыктара ЖКХ-лар Намнааҕы МУНУ ЖКХ-ға бэриллэлэрин өйөөтүлэр. А. Г. Кобяков эмиэ кыстыкка бэлэм мөлтөбүн бэлиэтээтэ, ордук Модукка уонна 1 Хомустааха. Нэһилиэк ЖКХ-ларын объектары докумуоннаах буоллактарына тутарга бэлэм биллэрдэ.

Л. НОВОРОДОВА

ДЫЛҔАМ ЫЙБЫТ АНАЛЫНАН...

Лукин Алексей Егорович 1960 сыллаахха Бөтүгү нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 1968 сыллаахха Бөтүгү орто оскуолатыгар үөрэнэ киирбитэ. Дьэз кэргэн балаһыаньатынан Уус-Алданка эдьийигэр баран иттиллибитэ, 1978 сыллаахха Ганда орто оскуолатын үөрэнэ бүтэрбитэ уонна төннөн кэлэн төрөөбүт Бөтүгүгэр совхозка рабочайдыы сылдьан Советскай Армия кэжэтигэр ыгырыллан Монголияга Чойболсан куоракка сулуусталаабыта.

Билигин Бөтүгүгэ олорор, кэргэннээх, оролоох. Алексей сүрүйбүт хоһоонноро «Энсиэли» хаһыакка абыайа сылтан бэттээх бэчээттэнэн дьон биһирэбилин ылылар.

Дылытам ыйбыт аналынан Дууһам тугу баҕарарынан, Баҕам төһө туоларынан, Сүрүбүм туохха сөбүлүһэринэн, Сүһүбүм мизэ уйарынан Баран иһиэм, Ыллыкпынан!

Киниэхэ, эһиги дьоллоох олоххут, Уонна Эһи, икки төгүл күндү буоллугут. Ол эрэри көрдөһөбүн, Танара туһугар Мин туспунаҥ букаҕын, санаабаккытыгар!

Былыттаах күн бүдүрүйэн, Суолбуттан үгүстүк туоруурум. Быгарыбыт туннук тааһыттан, Алмааһы араарыам суоҕа, бука.

Ол ғынан биһири билэбин бигэтик, Олохпор үгүстүк билсэн-көрсөн, Ким муус-тымныы дууһалааһын, Ким мизэх үтүө өйдөбүллээһин!

Ыһыах, — сахаҥ дьонун соргута Бүгүн тахсар бу манна, Ыһыах, — уһун кыһын ааһыыта, Самаан сайын өрөгөйө.

Ыһыах - дьол түһүлгэтэ Уол кыыстыын көрсүһүүтэ. Кыһыннар кымыс утахтаах, Соргу-талаан тахсыылаах, Сахам сирин сарсынныта, Саҕаланар бүгүн манна.

Ыһыах - дьол түһүлгэтэ Уол кыыстыын билсирһиитэ. Уохтаах кыһыннар кымыһы, Чорооннорго толортоон, Тойускут гуййдун албаан, Үүммүт үйэни уруйдаан.

Ыһыах - дьол түһүлгэтэ Уол кыыстыын көрсүһүүтэ. Утуйбатах түүннэрим, Ылдьар-сүгэр күннэрим,

Мөлтүүр-ахсыыр түгэннэрим, Мин мөлтөх өрүттэрим. Үүнэр күнү уруйдуур, Тахсар күнү таптгыыр Дойдум кэрэтин кэлсиир, Ийэ сирбэр итии таптальым.

Үгүс үтүөнү үйэлээһи, Өлбөт-сүппэт аналлааһы, Айан-тутан таһаарар, Күүстээх өттүм ол буолар!

Дууһам түгэһэр саспыт, Оҕо сааһым өйдөбүлэ, Көстөн кэллэ харакпар, Аҕам араҕас алаадылары. Уһун үөрэх кэннигитэн, Тизгэйэр эһим дьизбэр, Тэлгэһэм ааныттан кэнэрибин, Алаады сыта кычыгылатара.

Бөдөн, араҕас алаадыларың, Чугуун хобордооххо эргитэ, Үлэтин быһыһыгар ыксалынан, Аҕам буһарар буолара.

Ийэ алаадыгың үгүстүк, Аһаабатах буоламын, Сүрүбүм баҕатынан астаабыт, Аҕам алаадылары күндүлэрин.

Ахтан кэлэбин билигин, Сылаас-сымнаһас, миннигэс, Оҕо саас сырдык өйдөбүлүн, Аҕам араҕас алаадыгың.

Тохтуу-тохтуу саккырыыр, Сааскы ардах кэриэтэ, Элбөх үтүө тыллар, Эттиллэллэр өлбүт киһиэхэ.

Үрүйэ сүүрүтүнүү орҕуудук, Үгүс үтүө тыллары Киһи тыһынааһар анааталлар, Үлэлир-туһалыыр күннэригэр.

Өлбүккэ анаммыт күндү тыллар, Үс бүк күндүлэр тустаахха, тыһынааһар!

Тэлгэһэ ооньуур ыалын оҕолорун, Ымсыыра одуулуу турара, Буорунан өрүкүйэр суол нөгүө, Кыракый, соҕотох уолчаан.

Киһи эрэр күн уота, Уолчааны тиһэһин утуттуура, Уунан туолбутт харакпар, Дьизэтигэр ким да күүппэтэ.

Ийэ диэни билбэтэх уолчаан, Соҕотох аҕа үлэлээн кэлэрин, Өргө диэри өрө тыһына, кэтэһэ, Утуйа сыһыта таһастыһын.

Өйдөө, эдэр киһи, эрдэ, Арыгы амырыһын алдьархайһын, Эт-хаан айгыраан Кэминг иннинэ кэхтэрин!

Кини маһаһын кирилизһиңгэр Кими эмэ күүтэ-кэтэһэ, Сарсыарда эрдэттэн турара, Арыгы иһэр баҕатыттан.

Ичигэ суох характарынан Ааһар дьону одуулуура, Кимтөн эмэ көрдөһөн, Харчы сыһына ылары.

Сылы быһа «абырактанан» Сүрүбү-быра бүһүтүгэ, Сэниэ-тирэх эһэн, Титирэс буолбута бүтүннүү.

Бу сиргэ тоҕо олорорун, Кини олох умнубута, Абырактанар эрэ туһугар Олоҕо анаммыт курдуга.

Тиһэх күнэ буоларын, Кини ончу билбэтэһэ, Сэниэтэ олох эһэн, Арыгы да көстүбэтэһэ.

Өлбөөдүйбүт характара, Умуллан бүтэн барбыттарга, Уңуох-тирии бэйэтэ, Суол кыгытыгар охтубута.

Арыгыһыт амырыһын анала, Илэ-бодо илдьибитэ, Киһи буолан сылдыһы баҕарыһы, Ким да сүтүктээбэтэһэ.

Өйдөө, эдэр киһи, эрдэ, Арыгы олоххун алдыатыаһын, Иэдэни эрэ эн эрдэһэн, Кэминг иннинэ төннөрүң!

Алексей ЛУКИН. Бөтүгү

БЭЙЭБИТ БИЛЭБИТ Кытальк көтөрдүү, Кынталдыһа туттан-хаптан, Кыһалга диэни билбэтэх, Кутурган диэни ылымматах, Көңүл олоххо орох тэппит, Кыһаттаах санаалаах Кэрэ кэмгэ былас хаампыт Күөх көһүө сүрэхтээх Кимин, тутун бэйэбит билэбит.

Түөс-маас сангарбыт, Түөрө-ланкы тылласпыт, Тэлиэ-былаас ыһахтаабыт, Тыйыс-тонгуй майгылаах. Тыала суохха маһы хамсатар, Тосту атын санаалаах. Тирэһэ суоҕу ситэрэн билээр, Таас-тимир сүрэхтээх Тутун, кимин бэйэбит билэбит.

ӨЙДӨӨ! Табаарыс, өйдөө, Төһө да бэйэлээх буол, Тупсуон суоҕа эн - Түөрө-ланкы майгыһын, Төннөрөр күннээх буоллаһына, Тупсуон суоҕа эн - Тор быһыһың, Торуоска онгостон, Тирэх ғынан сырыттахына, Тоһовлоон эппиттэриң, Тосту умнан кэбистэххинэ, Тизрэ быһыһың тиллиһэ, Түктэри санаан өрүкүйүө. Толоос буруйу онордоххуна, Тирии чараас, Тиис кэбирэх - Тап ғына тутулдуон, Тобус төгүл буруйданың. Тупсуоңун арай эн - Тэҕил өйдөөх санааһыңан Тута үчүгэйи онордоххуна, Тупсуоңун арай эн - Төбөн кэрэни-үтүөнү, Төлөн ғынан ингэрдэһиң.

КҮҮҮН Күһүн тыһыны буолуута, Күммүт кылгаан барыыта, Күөрөгэйбит ыһаабат, Кэрэ ырыа дьизэрбэт.

Арай суорбут кыланар, Арыс буолар - күһүңгэ, Ааннаан эрэр кыһыңга Айхал-уруй тириэрдэр.

Тымныы, чысхаан буолуута, Туман, буурба түһүүтэ, Тыһаат күммүт күүскэтик, Тийибэт күммүт сылааһа.

Арай тыалбыт мөһиктиир, Атас буолар - тымныыга, Арай холорук күүлэйдиир, Ала-чуоһур дойдуга.

САЙЫЛЫККА Сайыһы барахсан - эдьийбит Сатылаан кэлиитэ, Сирдьит күммүт-убайбыт Сэниэлээхтик тыһыта Сайылыкка саҕа хойдуо, Сүөһү-һырай маһырыа. Сөрүүн нуһаран киһэһэбэр Түптэ буруота унаарыаҕа, Куйаас чаһылхай күммэр Күөрөгэйим ыһыаҕа, Куула тыабар, чаҕдабар

ПИОНЕР КЫҢЫЛ ХААЛТЫҢА (Сценка)

Ооньуур дьоно: учуутал, Ваня, Тима, Тая, Миша, Уля, Кеша, Полина, Дуня — үөрэнээччилэр. Оҕолор кылааска паартаҕа олороллор. Учуутал кэпсиир. Учуутал: — Оҕолоор, чуумпурун эрэ, история уруогар 1917 сыллаах революция сирдьитэ, тэрийээччигэ Владимир Ильич Ульянов-Ленин туһунан үөрэппик кит буолуо. Билэбит! Ленин үөрөһүнэн 7-10 сааскар диэри октябренок, 10-14 сааскар диэри пионер, 14 сааскыттан комсомол кэжэтигэр ыһыллан патриотическай тыһыңга ийгиллэр этилэр. Ча, холобур эһиги, билигин ол тэрилтэлэр бааллара буоллар, пионерга киһирэн манньк кыһыл хаалтыс бааныа этигит (суумкатын хасыһар, хаалтыс ылан көрдөрөр, баанар). Бу манньк, үчүгэй дуо? Оҕолоор: — Үчүгэйиң! Аҕал эрэ тутан көрүөбү... (саба сырсаң кэлэн эргитэн-урбатан баанан көрөллөр, кыскалар, учуутал оҕоро баайан көрдөрөр). Учуутал: — Тая! Төрөппүттэриң хаартыскаларың аҕалың иһи? Бэһэһэ эппитим дии. Тая (суумкатыттан хаартыска ылан аҕалан биэрэр): — Бу аҕалым, көрдөрөн баран аҕалаар диэбиттэрэ. Учуутал (хаартысканы кэритэ сылдьан көрдөрөр): — Көрүң эһиги аҕаларгыт, ийэлэргит пионердар, бары кыһыл хаалтыс, манган ырбаахы кэппиттэр. Наһаа үчүгэй дии. Кыһыл хаалтыс, манган ырбаахы. Эһиги эмиэ пионер эбиккит буоллар манньк таңныа этигит. Кеша: — Кырдык оччолорго кыһыл хаалтыс, Кыһыл Армия, кыһыл былаах, кыһыл таңаска плакаттар, Кыһыл болуоссат, колхозтар ааттара, өссө туох кыһыл этэй? (Кыскалар).

Кэҕэм этэн чоргуйуоҕа. Оччодуна саха киһитэ Долгуйан үөрүө, Дууһалыһын манһыйан Сэргэхсийиэ, чэпчиз.

ХААР Кыраһа хаарбыт үрдүнэн Кыычыр-хаачыр үктөнэн, Күлэн-үөрөн мөһиктээн Көтөн элэстэнэр үчүгэйиң! Кэри-куру буолбакка, Кирийэн биир сиргэ олобокко Көп хаарбыт урсунан Кэрэ ырыаны дьизэрэбит, Күүлэй тэбон ооньуубут, Көлүөһэлэи эргийэн Күөрчэх курдук эриллэбит.

БУ ВУГУЙ? Харахпын сымзыммин Мин нуктаан ылбыгытм Нуһаран киһэһэр Нуолур сай ортото...

Түһүүбүн дьикти түүнү... Таайылыбатах олуона кэми, Тыһымнас сулустардаах, Тымныы ыйдана күнү... Онно торһон бөрө улуйар, Хаанымсах санаата баһыйан. Олуона санганан кыланар, Хоргуйан ыксаан, аччыктаан. Онно мутук тостон тыһыргыыр, Чысхаан тымныһы тулуйбакка. Холорук буоллар, ытыллар, Хонуунан-сыһыһынан силлиэрэн... Бу туғуй? Биттэһим дуу туғуй? Туох буолуой, доҕоттоор, этин!

Купһун-сүрбүн долгутан, Бүгүн киһэһэ халлаанга, Харахтарбын саататан, Биир сулус көстөн ааста. Ол сулус мизэхэ, Дьиктини-үтүөнү эппитти, Эрал кыһымынан, Тыһымныы умайар. Ол сулус мизэхэ, Өссө да инникитин, Эһи, мин икки ардыгар, Дьол кэлиһиң эппитэ.

Мин ол сулуһу кэһикки, Өрүүтү одуулуур буоларым. Өссө туғу этээрэй дииң, Испэр көһүтэ сатыһарым.

Күн саҕаһа түстэ, хараңгарда халлаанга, Кэмниэ-кэһэһэ мин эйиэхэ эралым. Күөрэйэн иһэн намтаата, Күлүмүрдээн иһэн сүттэ. Аны мин эйигинниң Көрсүһүөкпүт дуо? Аны мин эйигинниң, Кэпсэтиһхит дуо? Көстүбэтти ити барыта, Кыһ-тургэһиң ол барыта. Күүстээх тыаллыы көтөн ааста, Күдэрик туманныы бүрүйдэ.

Күммүт кыһынан кытыастан Күлэн-үөрөн кылбайда Күөх урсуннаах киһи Намы Сайа көрөн сандаарда.

Дойдум сэргэх сиккиэр тыала Дэйбиридэнэн тула көттө.

Айхаллаан ыллыбыһын Уруйдаан туойабыһы Намы таптаан хоһууаммын Күннээх мыраан үрдүттэн Алгыс тыһын дьизэрэтэн.

Манна эдэрдиин, кырдыһастыһын Саха мустар киһи сирэ.

ЭРЭЛЧЭЭНЭ Саҕахтан кыһаһар сардаңа Олоххо таптала эрэли саҕа Саныаһым ол күннэ сарыалга Омоон суол туманга сасытыһы.

Эралым эрэйим эрэлчээнэ Эйиэхэ элбэһи эһитэһиң Эралым эрэйим эрэлчээнэ Сорум-мунгум мин олоғум Сорум-мунгум мин аатталым.

Кэрчиктэн кэрчиктэр ол кэмтэн Кэрэһиттэр кэрэхсээн сүтүмэн Кэһэйи ыар тыһыһын кэрэҕэ Кэһиэхтээх куолаһа хатанныһы.

КЭМ КЭРДИИ Олох биир кэм субуллар Бу орто туруу дойдуга, Биримэ биир кэм баранар Аһыһы-һулууну араара.

Олох устар сүүрүктүү, Киһи кырдыһар сыл ахсын, Саас кэлэр быр охтуу Сирдьит күннүү күн ахсын.

Саныһыр санаам бэрт үгүс Туолар туолбат дьиктилээх, Күүтэр күнүм бэрт уһун Күүттэр бүһпэт кутталлаах.

Олох ааһар былыттыы Хара-манан хонуктуу Сүрэх тэбэр дүңүрдүү Дьолтон-сортон долгуйа.

Олох кэлэр өлбөт өрөгөй Дьикти ыллык уғуйар Үрдүк аартык ымыһырда Аалай саҕаһа ыһыгар.

ДЬОЛУ ТУТУС Киһи киһэһэ-майгыта Кэдэргэ баран хаалыма, Киһи өйө-санаата Чуумпута бүгэн сыһыма, Күүһүң кыаһынан, өйүң баарынан Күлүмэхтик кимэн ис Дьон-сэргэ эрэлгигэр Дьол-соргу туһугар. Уруйдан таптат Улуу дойду уоругар Үөрүү көтүү Сүрэххэр эрэнэн Сааһың эдэр, Үйэң уһун Дьону таптаа, Дьолу тутус. Бар дьону өйдөөн эн иһит Алгыһы туора хаамыма Сарсынныһы өрүү санаа Бүгүн күнүн бүтүмэ Ааргы буолума буккуллума Өйдөн-төйдөн дууһаһын чэпчэт Дьон-сэргэ эрэлгигэр Дьол-соргу туһугар.

Сергей Куличкин

Спорт - дьулуур, спорт - тулуу

РОССИЯҔА

ЧЕМПИОННАННЫБЫТ!

Партизан оскуолатын 8-с кылааһын үөрэнээччитэ Дима Сысолятин бокска республикаҕа, «Азия оҕолоро» спорттун оонньууларга, Дальний Восток зонатыгар ситиһилээхтик кыттыбыта.

Кини атырдыах ыйын саҥатыгар Туапсе куоракка 1987-88 сс. төрүөх уолаттарга 40 кг. дьылы быйаһынаахтарга Россия чемпионун боччоттаах аатын ылла. Кыһыл көмүс мэтээлинэн, дипломунан, бириһинэн наҕараадаланна.

Үрдүк түһүлгө Россия регионнарыттан 612 тири бөрчээккэ хорсун ыһардарга хайалара ордук бөлөмнөөһүн быһаарыстылар. Бу улахан рингтэ Россия эбэ хотун бастынардын бүдүрүтөн, уолбут педьестал чыпчаалыгар тахсыта спортка сиртэн халлаанна тийэр үрдүк кирби. Саха киниэ түһэн да көрбөт чулуу ситиһиэтэ.

Эдэр боксеру Партизанна аан бастаан икки сыл тренер, спорт маастара Василий Васильев эрчийбитэ. Коскиллээх боксер үрдүк ситиһиитигэр тренер күлэрбит кылаата сөвүмэр улахан.

Мин балаҕа уһун көмгэ спорт эйгэтигэр үлэлээн, кэлин даҕаны интэриэспин сүтэрбэппин. Ордук биһиги улууспут уонна республика спортсменнарын ситиһилэ-

рин кэрэхсээн кэтибин.

Нам сиригэр төрөөн-үөскээн, Энциэли хочотун өн спорун тирэх оностубут спортсменнартан көңүл тустуута 60-с сыллар саналарыгар Николай Гоголев, классическайга кэлин Дмитрий Ушницкай Россияҕа бастаабыттарын, көңүл тустууга чулуу бөвөспүт, Россия үтүөлээх маастара Петр Юмшанов аан дойдуга хамаанданан бастакы, бириддилен күрэхтэһиигэ үһүс миэстэлэммитин өйдүүбүн. Итиннэ дуобатчыт Александр Азаровы эбөн кэбис. Аҕа көлүөнэ спортсменнар эстафеталарын Дима Сысолятин эрчимнээх илиитигэр ылла. Кылаабынайа ситиһинэн уоскуйан хаалбакка, халлаантан сулустары харбаабакка, опыттаах тренердэр салалталарынан былааннамыт эрчиллини ситимнээхтик салгыны ытыгара наада.

«Энциэли» хаһыат ааҕаччыларын ааттарыттан Диманы уонна кини тренердэрин ситиһилэринэн истинник эрдэлибит. Инникитин уолбут чаҕылхай кыайылыларын биэр дойдулаахтарын үөрдэрэ үтүө үгэскэ кубуллудун диэн алгыс тылларын аныбыт.

Виталий СЫРОМЯТНИКОВ

КЭРИЭСТЭБИЛ

Күн сиригэр көрсүбүт күндү киним, таптыыр кэргэним, аламаҕай санаалаах ытыктыыр аҕабыт, эйэбэс, элэккэй майгылаах эһээбит Местников Вячеслав Гаврильевич орто дойдуттан ыалдыан суох буолбута 40 хонугун номнуо туола оуста.

Биһиги ыал кутурҕаннаах, хомолтолоох ыар күммүтүгэр аһыбытын, сүтүкүтүн тэнгэ үллэстибит, күүскө, өйбүл буолбут довтолгообутугар: Н.С., Т.Е. Сивцевтэргэ, Л.И., И.Е. Сивцевтэргэ, А.С. Ядрихинскайга, А.С., С.С. Жирковтарга, М.И., В.В. Сыромятниковтарга, В.Н., И.И. Сивцевтэргэ, Е.Н., И.И. Бочониннарга, М.Н., С.И. Елисеевтэргэ, И.Е. Кириллингэ, бириг төрөөбүттэригэр М.Г., М.Г., Г.Г. Местниковтарга, чугас ыалларбытыгар Протопоповтарга, Куличкиннарга, Потаповтарга, Баишевтарга, Максимовтарга, И.И. Филипповка, көмүс унуоһун көтөхсүбүт бары табаарыстарыгар, бириг үлэлээбиттэригэр, чугас-ыраах аймахтарбытыгар истин иһирэх махталбытын тиздэбит.

Эниги дьибэтитин ыарыы, хомолто тумунун, дьолсору эрэ тосхойдун!

Кэргэним, аҕабыт, эһээбит улаханник ыалдыар буолан, киин балыһаҕа өр көмнүгэ сытан эмтэммитэ. Манна киини көрөн-истэн эмтээбит быраастарыгар А.И. Добрецоваҕа, С.К. Кривошапкина, Н.М. Шестаковка, В.В. Винокуровка, терапия отделениетын медсестраларыгар амаар сыһыангыт, кыһамныгыт иһин махталбытын тиздэбит. Олорун тиһэх күннэригэр реанимационнай отделениега сыһыта. Бу отделение бырааһыгар К.Г. Москвитинга, медсестраларга, санитарка кыргыттарга махтал тылларбытын тиздэбит. Үлэүтигэр үрдүк ситиһилэри баҕарабыт, ийэхсит энэрдэстин, айыһыт аргыстастын диэн ис сүрэхтэн алгыбыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, кутуөттэрэ, сиэннэрэ

ООО «РОСГОСТРАХ» ИНФОРМИРУЕТ

Правительство Российской Федерации Постановлением от 4 апреля 2001 года № 261 во исполнение статьи 112 Федерального закона «О Федеральном бюджете на 2001 год» от 27 декабря 2000 г. № 150-ФЗ, утвердило Порядок проведения в 2001 году предварительной компенсации отдельным категориям граждан Российской Федерации по их вкладам (взносам) в организациях государственного страхования (Российской государственной страховой компании и ее дочерних обществах) по состоянию на 1 января 1992 года, являющимся гарантированными сбережениями, определенными Федеральным законом «О восстановлении и защите сбережений граждан Российской Федерации» от 10.05.95 № 73-ФЗ.

Вкладчиками организаций государственного страхования (Российской государственной страховой компании и ее дочерних обществ) - владельцами гарантированных сбережений являются страхователи, заключившие договоры накопительного личного страхования до 1 января 1992 года.

В 2001 году выплата предварительной компенсации осуществляется следующим категориям граждан Российской Федерации (в том числе наследникам первой очереди, относящимся к указанным категориям граждан):

— гражданам по 1928 году рождения включительно; — инвалидам I группы; — участникам Великой Отечественной войны; — инвалидам II группы по 1940 год рождения включительно; — родителям детей-инвалидов.

Предварительной компенсации подлежат вклады (взносы), принадлежавшие указанным категориям граждан Российской Федерации, по договорам накопительного личного страхования, действовавшим на 1 января 1992 года:

— по смешанному страхованию жизни; — по страхованию детей; — по страхованию к бракосочетанию (свадебное); — по добровольному страхованию дополнительной пенсии для рабочих, служащих и колхозников; — по страхованию пенсий.

Выплата предварительной компенсации производится, исходя из размера страховых взносов, уплаченных на 1 января 1992 года, по закончившимся договорам страхования.

Закончившимся договорам страхования считаются: — договоры, срок страхования которых истек; — договоры, досрочно прекращенные до 1 января 2001 года в связи с неуплатой страховых взносов или прекращенные по заявлению страхователя; — договоры, прекращенные в связи со смертью страхователя или застрахованного лица.

Предварительной компенсации подлежат: — 1 тысяча рублей взносов по каждому договору страхования, если сумма уплаченных взносов на 1 января 1992 года (исходя из нарицательной стоимости денежных знаков в 1991 году) равна или превышает эту сумму; — полностью все взносы по каждому договору страхования, если сумма уплаченных взносов на 1 января 1992 года (исходя из нарицательной стоимости денежных знаков в 1991 году) не превышает 1 тысячи рублей.

В случае смерти в 2001 году владельца гарантированных сбережений, его наследникам выплачивается компенсация на оплату ритуальных услуг, исходя из суммы вкладов (взносов) умершего владельца за минусом суммы предварительной компенсации, выплаченной в 2001 году (если такая выплата была произведена), независимо от того, к какой категории граждан могут быть отнесены сам владелец и его наследники.

При наличии у владельца гарантированных сбережений нескольких договоров страхования в одном филиале страховой организации системы ОАО «Росгострах», размер компенсации на оплату ритуальных услуг рассчитывается, исходя из суммарной ве-

личины взносов по этим договорам. При наличии у владельца гарантированных сбережений нескольких договоров страхования в разных филиалах страховых организаций системы ОАО «Росгострах» выплата наследникам компенсации на оплату ритуальных услуг осуществляется только в одном из них.

Максимальный размер компенсации на оплату ритуальных услуг составляет 6 тысяч рублей.

Выплата предварительной компенсации по вкладам (взносам) производится лично вкладчику (наследнику) или его представителю.

Граждане Российской Федерации, имеющие право на получение в 2001 году предварительной компенсации, должны обратиться с Заявлением о выплате предварительной компенсации в страховую организацию системы ОАО «Росгострах» по месту нахождения вклада (уплаты последнего страхового взноса).

При оформлении заявления представляются:

— все необходимые документы, подтверждающие право вкладчика (наследника) на получение предварительной компенсации; — страховые свидетельства (полисы), сохранившиеся квантилии об уплате взносов.

Если у вкладчика (наследника) отсутствуют страховые свидетельства (по договору были произведены страховые выплаты, страховое свидетельство утеряно), необходимо, по возможности, представить в страховую организацию системы ОАО «Росгострах» дополнительные документы или данные для подтверждения наличия договоров, подлежащих предварительной компенсации.

Дополнительные разъяснения и консультации по вопросам выплаты предварительной компенсации по договорам накопительного личного страхования можно получить в страховых организациях системы ОАО «Росгострах» по месту жительства граждан, нахождения вклада (взносов), уплаты последнего страхового взноса, в дочерних страховых обществах ОАО «Росгострах», обеспечивающих контроль за проведением этой работы в регионах, и в ОАО «Росгострах», которое координирует всю работу по выплатам предварительной компенсации.

Наш адрес: Страховое агентство по Намскому улусу, Управление Росгостраха по РС(Я), с. Нам, ул. Ст. Платонова, 17, тел. 21-5-96.

БИЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

НЭБИЛИЭННЭ ИСТИИТИГЭР!

Нам селугун баанньыга атырдыах ыйын 29, 30, 31, балаҕан ыйын 1, 2 күннэригэр үлэлиир. Онтон өрөмүөнгө барар. МУНУ ЖКХ администрацията

«Нам Быйага» СХПК хортуппуйу уонна моркуобу нэбилэһиһэттэн уонна хаһаайыстыбалартан соботуопкалааһы саҕалаата.

Тутар сир: Нам с. Чернышевская ул. 34. Дуоҕабар быһыгынан хортуппуй туттарыахтаах хаһаайыстыбалар ол дуоҕабардырттан 20%-рын балаҕан ыйын 4 күнүгэр туттарыгыт булгуччулаах.

СХПК «Нам Быйага»

Продается автомобиль ВАЗ-21061 1982 г. выпуска на ходу с запчастями. Цена договорная. Тел. 27-2-64.

УУУРЭЭ ЖЫЛААР

Күн сирин көрдөрбүт ийэбитин, айбыт аҕабытын АНАСТАСИЯ ГРИГОРЬЕВНА, ГАВРИЛ ДМИТРИЕВИЧ ЭВЕРСТОВАРЫ дьээс-уот тэринэн, алаһа дьэини арчылаан, биригэ эн-мин дэсирэн олоркукут номнуо 25 сыһын туолбутунан иттиитик-истинник ис сүрэхпитигэр эрдэлибит!

Баҕарабыт күндү дьоммутугар уостубат уохтаах таптаһы, алмаастыы кытаанах доруобуйаны, муора баалыны барамат баайы, голору кымыстаах чорооннуу дьолу-соргуну. Уһун үйэлэрин, дьоллоох буолун. Үрдүгүтүттэн үргүөрүгүөтүн, аныгытыттан аргыар аргыйбатын. Доом!

Итии-истиһ эрдэни кытта уолатаргыт, кысыкыт, кутуөккүт, сиэнит Айаал, бары аймахтаргыт

БИЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

УВАЖАЕМЫЕ КЛИЕНТЫ СБЕРБАНКА!

Намское отделение № 5040 Сбербанки России извещает Вас о введении с 15 августа 2001 года новых видов вкладов:

«ПЕНСИОННЫЙ - ПЛЮС СБЕРБАНКА РОССИИ»

Процентная ставка: 8% годовых. Срок хранения: 3 года (приходно-расходные операции ведутся с условием мин-го остатка на счете 1 руб.)

«СРОЧНЫЙ ПЕНСИОННЫЙ НА 2 ГОДА СБЕРБАНКА РОССИИ»

Процентная ставка: 18,5% годовых. Срок хранения: 2 года

«ЮБИЛЕЙНАЯ РЕНТА СБЕРБАНКА РОССИИ»

(принимается в долларах США) Процентная ставка: 6-8% годовых. Срок хранения: 2 года

«ЗАРПЛАТНЫЙ СБЕРБАНКА РОССИИ»

Процентная ставка: 2% годовых. Срок хранения: 5 лет (приходно-расходные операции ведутся с условием минимального остатка на счете 10 руб.)

«НАКОПИТЕЛЬНЫЙ СБЕРБАНКА РОССИИ»

Процентная ставка: 18% годовых. Срок хранения: 2 года

«ЕВРОПЕЙСКИЙ СБЕРБАНКА РОССИИ»

(принимается в евро) Процентная ставка: 4% годовых. Срок хранения: 1 год и 1 месяц

Процентные ставки не подлежат изменению в течении установленного срока хранения. Ждем Вас по адресу: Намский улус, с. Намцы, ул. И.Винокурова, 1.

Table with multiple rows of advertisements for various services and individuals, including names like Сивцев, Гераимов, Ноговицын, Оконешников, Никитина, and details of their services.

РЕДАКТОР В.Г. КАСЬЯНОВ
ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт
культура, — 21496; ;
бухгалтерия — 21332;
факс — 21332; «НАМ» ТРК — 21632;
иллюстрация уонна реклама (секретариат),
редакционной издательской система —
21141

Төрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, Нам улууһун дьаһалтата, редакция коллектива.
Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын тутуһууну хонтуроллуур
уонна регистрациалыыр РФ бачэеккэ Госкомитетын СР региональной управлениетыгар регистраци-
яламмыт нүөмэрэ — Я 0085.
Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэтигин, дьибэит аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияҕакири-
бит суруктар төннөрүллүбөттөр. Автор этэрэ хаһыат санаатыннын мэлдьи биэр буолбат.
«ЭНСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам с., Заложной ул. 2.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

Талыһына уонна тангыһына «Энциэли»
хаһыат редакциянай-издательской
систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга «Сахаполиграфиз-
дат» НИПК бачээттэнэ, Орджоникидзе
ул. 38.
Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бачээт. лиис.
Индексэ — 54889. Тираһа — 2036
Бачэеккэ илии баттанна — 12:00 ч, 27. 08. 2001
Сахаһын №-рэ — 98